

1. SZCZĘŚCIE LUDZKIE JAKO WARTOŚĆ

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Pragnienie szczęścia jest wpisane w naturę człowieka. Szczęśliwa osoba jest trwale zadowolona z życia, emanuje pogodą ducha i optymizmem, buduje pozytywne relacje z otoczeniem i częściej otrzymuje pomoc od innych. Przekłada się to na dobre funkcjonowanie jednostki w rodzinie, w środowisku pracy oraz w społeczeństwie.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój osobisty.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność przeżywania szczęścia.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za własne szczęście i umiejętności dzielenia się nim z innymi.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest dla mnie szczęście?
- Czy dobra materialne mogą być źródłem szczęścia?
- Jak można osiągnąć prawdziwe szczęście?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Szczęście ma wymiar jednostkowy i społeczny.
- Szczęście można osiągnąć przy zachowaniu hierarchii wartości.
- Składowymi dobrostanu są m.in. duchowość oraz poczucie sensu życia, wartości i cele życiowe.
- Im człowiek szczęśliwszy, tym lepiej myśli nie tylko o sobie, lecz także o innych.
- Poczucie szczęścia wzbudza pozytywne nastawienie do innych osób.

→ ZASADY

- Jestem odpowiedzialny za własne szczęście.
- Odważnie przyjmuję trudności życiowe.
- Własne szczęście buduję na nieprzemijalnych wartościach, nie zaś na ulotnych dobrach materialnych.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Miłość małżeńska i rodzicielska gwarantują pełną afirmację, zadowolenie i zachwyty nad pięknym życiem.
- Rodzice dbają o to, by ich potomstwo było szczęśliwe.
- Zachowywanie podstawowych norm moralnych daje większą szansę na szczęśliwe życie.

→ ZASADY

- Przeprowadzam dziecko przez niepokoje wewnętrzne i trudne wydarzenia.
- Wychowuję do miłości i odczuwania szczęścia.
- Wzbudzam zainteresowanie bogactwem życia oraz zadowoleniem z istotnych sfer życia: zdrowia, pracy, związków z innymi, czasu wolnego.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Szczęście jednych ludzi wpływa na szczęście innych.
- Kultura określa sposoby definiowania i wyrażania szczęścia.
- Atmosfera radości stymuluje rozwój intelektualny w procesie wychowania.

- Szczęście wraz z towarzyszącymi emocjami sprzyja współpracy między ludźmi.

→ ZASADY

- Rozmawiam z młodzieżą o tym, jak reaguje na to, co ją spotyka.
- Wspieram wychowanków w poszukiwaniu drogi do prawdziwego szczęścia.
- Staram się poznawać i rozumieć uczniów.
- Dbam o dobrą atmosferę w szkole.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Proponuję uczniom lekturę wierszy ze zbioru *Potrzebne do szczęścia* autorstwa księdza Jana Twardowskiego. Na jej podstawie staramy się wywnioskować, co człowiekowi może pomóc w integralnym rozwoju i osiągnięciu szczęścia. Omawiamy wszystkie propozycje. Następnie wraz z uczniami zastanawiamy się nad stwierdzeniem, że sami jesteśmy odpowiedzialni za swoje szczęście. Rozmawiamy o tym, że na drodze do osiągnięcia szczęścia pojawiają się różne wydarzenia, emocje, wzloty i upadki, będące naturalną częścią życia. Nie powinno to jednak hamować młodego człowieka w wyznaczaniu sobie kolejnych celów do realizacji i w decydowaniu o ścieżce rozwoju do pełni człowieczeństwa.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Dążenie do szczęścia jest wpisane w ludzką egzystencję. Młodzież wie, że nie istnieje żadna recepta na szczęście, trzeba się o nie zatroszczyć. Uczniowie uczą się odpowiedzialności za własne życie i dobrostan psychiczny. Mają wysokie poczucie własnej wartości. Wyznaczają cele do realizacji i stawiają sobie wymagania. Chętnie korzystają z uroków życia w sposób odpowiedzialny i potrafią dzielić się swoim szczęściem z innymi.

1.10. ZAGROŻENIA

Współczesny świat bezkrytycznie łączy do każdej rzeczy, która może dać przyjemność. Jednak nie wszystkie dobra dają człowiekowi szczęście. Dużo ludzi błądzi, bo doświadcza pozorów szczęścia związanego ze stanem posiadania. Z czasem przeradza się to w rozgoryczenie, gdyż człowiekowi towarzyszy pragnienie, aby posiadane dobra trwały zawsze, a w rzeczywistości one przemijają. W pogoni za tym, co tak trudno uchwytne, należy zachować ostrożność i swoje nadzieje na szczęście wiązać z wartościami, które nie są ulotne.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

LALKA

- ”
- Powiedz mi pan – rzekła – czy to wielka przyjemność dorabiać się majątku?
 - Nie – odparł Wokulski po chwilowym namyśle.
 - Ale wydawać przyjemnie?
 - Nie wiem.
 - Nie wiesz pan? A jednak cuda opowiadają o pańskim majątku. Mówią, że masz pan ze sześćdziesiąt tysięcy rocznie...
 - Dziś mam znacznie więcej, ale wydaję bardzo mało.
 - Ileż?
 - Z dziesięć tysięcy.
 - Szkoda. Ja w roku zeszłym postanowiłam wydać masę pieniędzy. Plenipotent i kasjer zapewniają mnie, że wydałam dwadzieścia siedem tysięcy... Szalałam, no – i nie spłoszyłam nudów... Dziś, myślę sobie, zapytam pana: jakie robi wrażenie sześćdziesiąt tysięcy wydanych w ciągu roku? ale pan tyle nie wydajesz. Szkoda. Wiesz pan co?... Wydaj kiedy sześćdziesiąt... no – sto tysięcy na rok i powiedz mi pan: czy to robi sensację i jaką? Dobrze?...
 - Z góry mogę pani powiedzieć, że nie robi.
 - Nie?... Więc na cóż są pieniądze?... Jeżeli sto tysięcy rubli rocznie nie daje szczęścia, cóż go da?...

- Można je mieć przy tysiącu rubli. Szczęście każdy nosi w sobie.
- Ale je skądsis bierze do siebie.
- Nie, pani.
- I to mówi pan, taki człowiek niezwykły?
- Gdybym nawet był niezwykłym, to tylko przez cierpienia, nie przez szczęście. A tym mniej nie przez wydatki.

↑ B. Prus, *Lalka*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020, s. 389.

KOMENTARZ

W przytoczonym fragmencie pozytywistycznej powieści *Lalka* jej autor, Bolesław Prus (1847–1912), wskazuje stosunek do szczęścia jako istotny aspekt ludzkiego życia. W tym kontekście szczególnie interesująca jest przemiana Stanisława Wokulskiego. Bohater, niegdyś skupiony na pomnażaniu majątku, gdy zakochał się w Izabeli Łękiej, zmienił swoje podejście do szczęścia. Zrozumiał, że choć różnie definiowane, to ono nadaje sens życiu, dlatego jest przekonany, że każdy nosi je w sobie.

Szczęścia można doświadczać na różne sposoby. Jedni wiążą je z miłością, a inni z dobrami materialnymi. To od nas bowiem zależy czy jest w nas radość, czy umiemy cieszyć się życiem i czerpać z niego pełnymi garściami. Są ludzie, których pragnienia wzrastają i zawsze będzie im czegoś brakowało do tego, aby czuli się szczęśliwi.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Szczęście było jedną z podstawowych kategorii w starożytnych koncepcjach etycznych. Arystoteles uważał szczęście za działanie zgodne z naturą. Według Epikura człowiek jest odpowiedzialny za własne szczęście i nieszczęście. Erich Fromm zauważył, że „szczęście człowieka polega dzisiaj na «zabawieniu się». Zabawić się to zaspokoić użyciem i «spożyciem» przeróżnych dóbr. Pochłania się wszystko: widowiska, jedzenie, napoje, papierosy, ludzi, odczyty, książki, filmy. Świat jest jednym wielkim przedmiotem naszego łaknienia, wielkim jabłkiem, pełną butelką, wielką piersią; my jesteśmy tymi, którzy ssą, wiecznie na coś czekają, mają na coś nadzieję – i wiecznie są z czegoś niezadowoleni”¹.

Według Władysława Tatarkiewicza „doświadczenie zdaje się wskazywać, że łatwiej już jest nauczyć ludzi, by byli dobrzy, niż nauczyć ich, by byli

1 E. Fromm, *O sztuce miłości*, tłum. A. Bogdański, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008, s. 90.

szczęśliwi. Kto chce koniecznie uszczęśliwiać ludzi, rzadko cel swój osiąga; natomiast może nie raz uszczęśliwić ludzi niejako mimochodem, choć sobie tego za cel nie stawia. Przede wszystkim może to osiągnąć, jeśli jest sam szczęśliwy, bo wtedy oddziaływa pośrednio na szczęście innych, wytwarza atmosferę, która ogarnia i ich. Ze szczęściem jest jak z brzozą: zasadzić ją trudno, ale zasieje się sama, jeśli są inne brzozy w pobliżu”².

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Potoczne pojmowanie szczęścia odnosi się do pomyślnego zrządzenia losu, powodzenia w sytuacjach życiowych i podejmowanych przedsięwzięciach. W głębszym rozumieniu chodzi jednak o stałe uczucie satysfakcji, pełne pogody ducha i optymizmu spojrzenie na świat i własne życie. Chodzi tu nie tyle o krótkotrwałe momenty uniesienia, ile raczej o stan satysfakcji z całości życia ludzkiego. Doświadczenie radości i zadowolenia wraz z przekonaniem, że własne życie jest dobre, sensowne i wartościowe składają się na dobrostan psychiczny jednostki, gdyż szczęście wiąże się z poczuciem spełnienia.

2 W. Tatarkiewicz, *O szczęściu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 559-560.

Przekroczenie tradycyjnego pojmowania roli ucznia pozwala docenić go jako człowieka przepełnionego radością życia, mającego prawo do wyrażania swojego szczęścia w środowisku szkolnym i poza nim. Szkoła bowiem nie tylko wprowadza uczniów w świat wiedzy, ale powinna również dbać o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. W procesie wychowawczym kładzie się nacisk na kształtowanie umiejętności budowania trwałych więzi, przyjaźni i zaufania, które oddziałują na poczucie szczęścia. Ono z kolei stymuluje do aktywności, poszerza horyzonty myślenia, wpływa na otwartość, innowacyjność i kreatywność.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Według Bogdana Wojciszke „oceny satysfakcji i szczęścia w dużym stopniu zależą od pewnych prawidłowości rządzących wartościowaniem zdarzeń, z których najważniejsze są reguły kontekstu, adaptacji, dystansu, asymetrii czasowej oraz zasada głosząca, że zło jest silniejsze od dobra”³. W szerszej perspektywie oznacza to, że „Człowiek może na stałe podnieść swoje poczucie szczęścia poprzez angażowanie się w różne aktywności związane z polepszaniem swoich relacji z ludźmi, wykształcanie zaradności, unikanie ruminacji, martwienia się i narzekania, oraz dbanie o swoje ciało i duchowość. Szczęście ma rozległe konsekwencje – poprawia relacje społeczne oraz stan zdrowia fizycznego i psychicznego, a także zwiększa osiągnięcia życiowe”⁴.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Jako dzieci Boże otrzymaliśmy prawo do uczestnictwa w radości nieskończonej z Bogiem, który jest pełnią szczęścia i celem ostatecznym, do którego dążymy w naszej ziemskiej pielgrzymce. Jest to wystarczająca zachęta do radości wynikającej z wiary i nadziei, że czeka nas wieczne szczęście.

Szukając szczęścia już tu na ziemi, należy kierować się rozsądkiem, aby ostrożnie i wytrwale odróżniać szczęście prawdziwe od pozornego. Czasami bowiem dążymy do szczęścia związanego z tym, co materialne, a pomijamy dobra duchowe. Żadne dobra nie są w stanie uszczęśliwić człowieka, który wewnątrz nie jest szczęśliwy. W poszukiwaniu nieprzemijającego szczęścia

³ B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2021, s. 251.

⁴ Tamże, s. 274.

chodzi natomiast o wszystko, co nas doskonali i sprawia, że ubogacamy się wewnątrz na drodze do zjednoczenia z Bogiem.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Szczęście osiąga się przez ofiarę. Nie szukajcie na zewnątrz tego, co możecie znaleźć wewnątrz. Nie oczekujcie od innych tego, co potraficie sami, czym macie być i co macie czynić. Nie odkładajcie na jutro budowy nowego społeczeństwa, w którym będą się mogły spełnić najwznioślejsze marzenia, a wy staniecie się twórcami własnej historii.

↑ Jan Paweł II, *Szczęście osiąga się przez ofiarę. Homilia Jana Pawła II w Camagüey podczas pielgrzymki na Kubę*, 23.01.1998, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/kuba_23011998.html [dostęp: 31.08.2022].

” Prawdy i ukazywanej przez nią miłości nie można produkować, można je tylko przyjąć. Ich ostatecznym źródłem nie jest i nie może być człowiek, lecz Bóg, czyli Ten, który jest Prawdą i Miłością. Zasada ta jest bardzo ważna dla społeczeństwa i dla rozwoju, ponieważ ani jedna, ani druga nie mogą być tylko wytworami człowieka; samo powołanie do rozwoju osób i narodów nie opiera się po prostu na ludzkich decyzjach, ale jest wpisane w plan uprzedni w stosunku do nas i będący dla nas wszystkich obowiązkiem, który powinien być w sposób

wolny przyjęty. To, co nas poprzedza, i co nas stanowi – odwieczna Miłość i Prawda – wskazują nam, co jest dobrem i na czym polega nasze szczęście. A więc wskazują nam drogę do prawdziwego rozwoju.

↑ CV 52.

Można mieć niewiele, a żyć intensywnie, zwłaszcza gdy jesteśmy w stanie odkryć inne przyjemności i odnajdywać satysfakcję w braterskich spotkaniach, usługiwaniu, w realizowaniu swoich charyzmatów, w muzyce i sztuce, w kontakcie z naturą, w modlitwie. Szczęście wymaga umiejętności ograniczenia pewnych potrzeb, które nas ogłuszają, i pozostawania w ten sposób otwartymi na wiele możliwości, jakie daje nam życie.

↑ LS 223.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

Szczęśliwi, których droga nieskalana,
którzy postępują według Prawa Pańskiego.
Szczęśliwi, którzy zachowują Jego upomnienia,
całym sercem Go szukają,
którzy nie czynią nieprawości,
lecz kroczą Jego drogami.
Ty na to dałeś swoje przykazania,
by pilnie ich przestrzegano.
Oby moje drogi były niezawodne
w przestrzeganiu Twych ustaw!
Wtedy nie doznam wstydu,
gdy zważać będę na wszystkie Twe przykazania.
Będę Ci dziękować szczerym sercem,
gdy się zaprawię do wyroków Twej sprawiedliwości.
Przestrzegać będę Twych ustaw,
nie opuszczaj mnie nigdy!

↑ Ps 119,1-8.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Obiecane szczęście stawia nas wobec decydujących wyborów moralnych. Zaprasza nas do oczyszczenia naszego serca ze złych skłonności i do poszukiwania nade wszystko miłości Bożej. Uczy nas, że prawdziwe szczęście nie polega ani na bogactwie czy dobrobycie, na ludzkiej sławie czy władzy, ani na żadnym ludzkim dziele, choćby było tak użyteczne jak nauka, technika czy sztuka,

ani nie tkwi w żadnym stworzeniu, ale znajduje się w samym Bogu, który jest źródłem wszelkiego dobra i wszelkiej miłości [...].

↑ KKK 1723.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in veritate*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

Czapiński J., *Psychologia pozytywna. Nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021.

Franciszek, *Encyklika Laudato si'*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2015.

Fromm E., *O sztuce miłości*, tłum. A. Bogdański, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008.

Jan Paweł II, *Osiem sposobów na szczęście. Jan Paweł II o Ośmiu błogostawieństwach*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2005.

Jan Paweł II, *Szczęście osiąga się przez ofiarę. Homilia Jana Pawła II w Camagüey podczas pielgrzymki na Kubę, 23.01.1998*, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/kuba_23011998.html [dostęp: 31.08.2022].

Kołakowski L., *Czy Pan Bóg jest szczęśliwy i inne pytania*, wybór Z. Mentzel, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2009.

Kremówka papieska o smaku szczęścia, wybór M. Kuca, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011.

Prus B., *Lalka*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020.

Tatarkiewicz W., *O szczęściu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Twardowski J., *Potrzebne do szczęścia*, wybór J. Twardowski, A. Iwanowska, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2015.

White N., *Filozofia szczęścia. Od Platona do Skinnera*, tłum. M. Chojnacki, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008.

Wojciszke B., *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2021.

Żywczok A., *Wychowanie do radości życia*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004.

